

# DE GENADETOCHT VAN ONZE-LIEVE-VROUW VAN BANNEUX IN HET DEKENAAT VLIJTINGEN 1 MEI – 3 JUNI 1951

**Rombout Nijssen**

*Sinds 1 mei van dit jaar is er in een hoekje van Limburg iets bezig, iets dat moeilijk te verklaren valt voor een mens die niet rotsvast gelooft in de zonderlinge aantrekkingskracht van de Moeder Gods. Zie, een gans dorp loopt leeg: mannen, vrouwen, kinderen, ouden van dagen met hun stok. Er wordt een beeld ingehaald. Er wordt omheen gedrongen en gewrongen. Er wordt gebeden en gezongen van kerktoren tot kerktoren. De klokken luiden. En het uurwerk valt plots stil. De tijd wordt niet meer geteld. De nachten zijn gelijk aan de dagen. Slapen, werken, eten en drinken schijnen ineens minder belangrijk en helemaal bijkomstig. De straten staan in volle feest en achter de vensters van alle huizen duiken Mariakapelletjes op in duizend verschillende vormen en kleuren. Een openbaring van liefde. Een onafgebroken hulde!*

*Het begon te Luik en het was als een sprookje. Onze goede bisschop, monseigneur Kerkhofs, kwam met het grote witte beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux over de Maas naar het oude trouwe Limburg. Ze stond in de bloemen op een echte koninginboot en gleeed als een droom weg uit het hart van Luik, waar witte zakdoeken wuifden uit duizenden handen. Naar Limburg ging ze met de grote boodschap van gebed en boete voor het blijvend behoud van "Outer en heerd". Naar Limburg verlangde Ze met den onschatbaren rijkdom van Haar onuitputtelijk Moederhart. En Limburg lag open voor Haar als een lentemorgen voor de zon.*

*Te Kanne ontmoet Ze den gouverneur met de hoogste gezagsdragers van de gouw, die Haar van ganser harte welkom heten en triomfantelijk ingeleide doen. Daar is voorgoed de tocht begonnen, de grote genade voor Limburg! De Maagd der Armen, verschenen te Banneux, trekt van tabernakel tot tabernakel en luistert als een moeder naar het onafgebroken gebed van Haar volk. Ze buigt zich in lange slapeloze nachten zo minzaam neer over al het leed van de vele mensen. Ze aanvaardt de schone hulde van die ontelbare kaarsenvlammetjes door alle straten gedragen als een stroom van licht rond haar beeld. Ze kijkt neer op een berg van bloemen uit de handen der kinderen. Ze is een grote troost van de zieken en de ouden van dagen. Ze zal waken over de scholen en over de moeders die Haar worden toegewijd.*

*Ze is dagelijks getuige van zoveel onroerende liefde en van zoveel oprechte onwankelbare trouw. Ze zag mannen en jongens van hun werk naar Haar toekomen en blijven den nacht door tot 's morgens na de mis en de communie. Zij zag die moeder van negen kinderen, die, zolang het beeld in de parochie was, niet geslapen heeft. Zij zag die andere moeder, die den nacht door kwam zitten bidden, terwijl twee van haar kinderen lagen te slapen in haar armen. Zij zag dien blinde jongen, die 's avonds te acht uur naar de kerk ging om zeker een plaats te hebben en om niet in 't gedrang te komen. Zij zag hem daar zitten in eenzelfde houding tot 's*

*anderendaags 's morgens zeven uur. Zij kent die oude vrouw, die van den dokter niet uit huis mocht, maar die gezworen had naar de Maagd der Armen te gaan, al moest ze er naartoe kruipen. Ze is gegaan en heeft den dokter niet meer nodig. De Moeder Gods weet dat er jonge mensen zijn geweest, die, terwijl het in hun eigen dorp kermis was, het plezier verlieten om elders bij Haar beeld een nacht te bidden.*

*Groot is de liefde en overweldigend het vertrouwen. Een gebrekkig kind wil het beeld kussen, zoals die vrouw uit 't evangelie, die de zoom van Jezus kleed wilde aanraken om te genezen. Een andere ongelukkige strijkt zijn zakdoek aan het beeld. 't Zijn akten van geloof en van grenzeloos vertrouwen. Eindeloos lang is de litanie van stille en schone gebeurtenissen onder dezen zonderlingen genadetocht door Limburg. De Maagd der Armen brengt een groten zegen over alle zielen, die bewust zijn van hun armoede aan edelmoedigheid, aan geloof en vooral aan liefde.*

*Deze tijd is de tijd van de Maagd der Armen!*

Met deze tekst bracht de jonge Montfortaan Phil Bosmans in juli 1951 verslag uit over de genadetocht van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux door de dekenaten Vlijtingen en Mechelen-aan-de-Maas in mei, juni en juli 1951. Hij publiceerde dit artikel in twee tijdschriften, die toen beiden een grote oplage en verspreiding kenden: *Middelares en Koningin*, het tijdschrift waarmee de Montfortanen zich op de huisgezinnen in Vaanderen richtten, en *O.L.V. - Banneux*, het tijdschrift dat werd uitgegeven door de rector van het bedevaartsoord te Banneux en dat op hetzelfde publiek gericht was<sup>1</sup>. Phil Bosmans, die later grote bekendheid zou verwerven als de bezieler van *Bond Zonder Naam* en als de tot op heden bestverkochte Nederlandstalige auteur, was op 1 juli 1951 29 jaar geworden. Drie jaar eerder was hij priester gewijd. Samen met vijf confraters begeleidde hij de zogenaamde genadetocht van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux door het Nederlandstalige deel van het bisdom Luik.

De genadetocht was een initiatief van bisschop Jozef Kerkhofs van Luik<sup>2</sup>, die daarvoor inspiratie had opgedaan bij zijn collega bisschop Guillaume Lemmens van het bisdom Roermond<sup>3</sup>. Daar was in 1950 een pelgrimstocht met een beeld van de in Maastricht vereerde Onze-Lieve-Vrouw Sterre der Zee van start gegaan, die in de periode 1950-1955 alle parochies van het bisdom zou aandoen<sup>4</sup>. Bisschop Kerkhofs koesterde persoonlijk een sterke devotie voor Onze-Lieve-Vrouw. Zijn devotie werd nog groter na de verschijningen in zijn bisdom, in Banneux in 1933. In 1942 had hij officieel toelating gegeven om Onze-Lieve-Vrouw van Banneux te vereren en in 1949 erkende hij het bovennatuurlijke karakter van de

<sup>1</sup> *Middelares en Koningin*, juli 1951; *O.L.V. -Banneux. Algemeen Mariaal Tijdschrift*, 1951, 5, p. 54-57.

<sup>2</sup> Louis Joseph Kerkhofs was geboren in 1878 in het Limburgse Val-Meer. Van 1927 tot 1961 was hij bisschop van Luik.

<sup>3</sup> Guillaume Lemmens was in 1884 in Schimmen geboren. Hij was van 1932 tot 1957 bisschop van Roermond.

<sup>4</sup> In de naoorlogse jaren werden er meer grootschalige tochten met beelden van Onze-Lieve-Vrouw georganiseerd. Vanaf 1946 werd met een beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Fatima doorheen Europa gereisd. Gedurende een jarenlange tocht bezocht het beeld 53 landen in Europa en in Noord-Afrika. In 1950 dook het zelfs in Moskou op. Een tweede beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Fatima maakte in die periode een tour door Noord-Amerika en Australië.

verschijningen. Het lag voor de hand dat hij opteerde voor de toen ook in Limburg al populaire voorstelling van Maria als Maagd der Armen toen beslist moest worden rond welk beeld de genadetocht georganiseerd zou worden.

Limburg was in 1951 een door en door katholieke provincie. Landbouwers, arbeiders, bedienden en werkgevers waren er verenigd in sociale organisaties uit kerkelijke hoek. De provincie telde in het begin van de jaren '50 veel priesters en religieuzen, en roepingen waren er talrijk. Op enkele uitzonderingen na waren alle scholen er katholieke scholen, de arbeiders waren in groten getale lid van de Christelijke vakbond en ruim 75 % van de kiezers stemde voor de christendemocraten. En toch: het geboortecijfer daalde, het misverzuim nam toe, niet-verplichte kerkelijke diensten en evenementen zoals het lof, aanbiddingen en initiatieven voor persoonlijke geestelijke vorming werden minder goed bijgewoond, het vertrouwen van de parochianen in hun pastoor was minder uitgesproken dan voor de oorlog het geval was en de integratie van het toenemend aantal immigranten in de katholieke organisaties verliep minder vlot dan gewenst.

De leiders van de Kerk in Limburg vroegen zich af hoe de te verwachten transformatie van het traditionele Limburgse katholicisme naar een dynamischer maatschappij en een persoonlijker geloof zou verlopen<sup>5</sup>. De organisatie van de genadetocht kan beschouwd worden als een antwoord op de uitdagingen waar de Kerk in Limburg zich na de Tweede Wereldoorlog mee geconfronteerd zag.

Uiteindelijk zou de genadetocht vijf jaren duren. Van 1951 tot 1955 bezocht het team van de genadetocht iedere parochie in Limburg en in het dekenaat Landen met het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Banneux. Jaarlijks werden in die periode in de lente en de zomer de parochies van een drietal dekenaten bezocht. Persartikels uit die tijd, foto's en de verhalen van mensen die het meegemaakt hebben getuigen van een nooit geziene opwinding die Limburg in zijn greep kreeg. De organisatoren wisten de juiste snaar te raken en dorp na dorp ging aan de slag om Onze-Lieve-Vrouw een nog triomfantelijker welkom te bieden dan in de naburige parochies. De begeestering was uniek. Ook tijdgenoten konden het onverwachte succes niet verklaren. In 1953, toen de tocht in de gemeente Meeuwen was, schreef de verslaggever van *Het Belang van Limburg*: Wekenlang werkt men reeds aan de versiering. Het belooft dan ook een ware triomf te worden voor de Maagd der Armen. De tocht van het genadebeeld is iets mysterieus, dat een buitenstaander moeilijk kan begrijpen. Vanwaar die geestdrift en stroming onder het volk, die heel de streek in beweging brengt?

Arm en rijk, klein en groot, vurigen en lauwen, ja zelfs de meest onverschilligen op christelijk gebied wedijveren in die dagen om de Hemelmoeder hun liefde te betuigen. Er heerst een stemming als te Lourdes. De mensen trekken urenlang mee in kaarskensprocessie, bidden en zingen als nooit tevoren. De biechtstoelen worden bezocht als met Pasen en vele verdwaalden vinden weer de weg naar de communiebank. Het meest merkwaardige is de nachtaanbidding. Tot middernacht zijn de kerken bijna overal stampvol, en zelfs in de hardste uren van de nacht

---

<sup>5</sup> J. Kerkhofs, *Godsdienstpraktijk en sociaal milieu. Proeve van godsdienstsociologische studie der provincie Limburg*, Brussel, 1954.

telt men op verschillende plaatsen honderden aanwezigen, hier en daar zelfs een vijfde van de bevolking<sup>6</sup>.

Bij de Vlaamse Montfortanen vond bisschop Kerkhofs de jonge, energieke en goed opgeleide medewerkers die hij nodig had om de genadetocht te organiseren. Het hele idee achter de tocht, het volk via Maria dichter bij God brengen, sloot naadloos aan bij het devies van de Montfortanen: Naar Jezus door Maria. De Montfortanen stelden een team samen dat geleid werd door pater Frans Vossen, en dat voorts bestond uit Phil Bosmans, Jan Frans, Albert Franssen, Cees Klijs en Jozef Smeets.



*Limburgse mijnwerkers begeleiden het beeld door de straten van Luik*

Op maandag 30 april 1951 werd het startsein voor de genadetocht gegeven. Die avond wijdde de bisschop in de kapel van de hospitaliteit<sup>7</sup> in Banneux een beeld van de Maagd der Armen. De volgende middag werd het beeld door twee groepen mijnwerkers in werkkledij, een groep van Italiaanse nationaliteit en een groep uit Sint-Truiden, naar de

kathedraal in Luik gebracht. In de kathedraal wijdde de bisschop zijn bisdom toe aan de Maagd der Armen, waarna de mijnwerkers het beeld onder grote belangstelling naar de Maasoever droegen. Daar wachtte ter hoogte van de gebouwen van het bisdom een versierd binnenschip om het beeld en zijn begeleiders over de Maas en het Albertkanaal naar Limburg te varen. Na de bisschop, de vicaris-generaal, verschillende kanunniken van het kathedraalkapittel en andere geestelijken namen ook de leden van Luikse en Limburgse jeugdverenigingen plaats op de boot. Samen met drie andere boten begon de ereboot haar tocht naar Limburg. De aanwezigheid van de bisschop en van zijn voornaamste medewerkers maakte duidelijk hoeveel belang hij stelde in dit initiatief. Tegelijkertijd was er vanaf de eerste dag oog voor een prominente aanwezigheid van katholieke arbeiders en jeugd.

<sup>6</sup> *Het Belang van Limburg*, 13 juni 1953.

<sup>7</sup> De *hospitaliteit* is een gebouwencomplex op het terrein van het heiligdom in Banneux waarin voorzieningen geboden worden voor de opvang van hulpbehoevende of zieke pelgrims en hun verzorgers.

Na een drie uren durende vaart bereikte de kleine vloot de gemeente Kanne, op de grens van Luik en Limburg. Onderweg werd de stoet vanop de oevers en vanop de bruggen toegejuicht. Geluidsinstallaties maakten het mogelijk dat het publiek langs het kanaal de gebeden op de boten kon volgen en meebidden. In Kanne wachtten de gouverneur van Limburg, de pastoor, de burgemeester en het gemeentebestuur, samen met honderden mensen van Kanne en omgeving, het



*Bij het vertrek in Luik*

gezelschap op en heetten de bisschop en de Maagd der Armen welkom. Vier mannen van Kanne namen het beeld over van de mijnwerkers en droegen het, begeleid door talrijke gelovigen, naar de parochiekerk. Daar preekten de pastoor en pater Vossen voordat de bisschop zelf het lof zong<sup>8</sup>. Na het lof begon de nachtelijke aanbidding van het Sacrament. Daarmee ging het eerste seizoen van de genadetocht definitief van start.



*Gouverneur Roppe op de ereplaats in de kerk van Kanne*

In de periode van 1 mei tot 3 juni 1951 deed de genadetocht alle vijftien parochies van het dekenaat Vlijtingen aan. Daarna volgden de dekenaten Mechelen-aan-de-Maas en Genk. In 1952 werden de dekenaten Beringen, Hamont en Maaseik bezocht. In 1953 waren Herk-de-Stad, Bree, Peer en Bilzen aan de beurt. In 1954 mochten de inwoners van de dekenaten Borgloon, Landen en Tongeren zich in het bezoek van de Maagd der Armen ve rheugen en in 1955 werd afgesloten met Sint-Truiden, Gingelom en Hasselt.

<sup>8</sup> Het lof is een gebedsdienst waarin God in het Heilig Sacrament aanbeden wordt. In de jaren '50 was het in Limburg gebruikelijk 's zondags om drie uur in de parochiekerk het lof te zingen.

Van 1 mei tot 3 juni werden de parochies in het dekenaat Vlijtingen bezocht:

Dinsdag 1 – 3 mei: Kanne  
Donderdag 3 – 6 mei: Vroenhoven  
Zondag 6 – 8 mei: Kesselt  
Dinsdag 8 – 10 mei: Hees  
Donderdag 10 – 11 mei: Lafelt  
Vrijdag 11 – 13 mei: Riemst  
Zondag 13 – 15 mei: Zussen  
Dinsdag 15 – 17 mei: Zichen en Bolder  
Donderdag 17 – 21 mei: Val-Meer  
Maandag 21 – 23 mei: Herderen  
Woensdag 23 – 25 mei: Genoelsederen  
Vrijdag 25 – 27 mei: Membruggen  
Zondag 27 – 29 mei: Grote-Spouwen  
Dinsdag 29 – 31 mei: Rosmeer  
Donderdag 31 mei – 3 juni: Vlijtingen

Millen hoorde destijds bij het dekenaat Tongeren.  
De parochie werd pas vier jaren later, van 11 tot 13 juli 1954, bezocht door de genadetocht.

Opvallend, maar wellicht niet toevallig, is dat de organisatoren teruggrepen op een Bijbelse dagindeling. Iedere dag begon op de vooravond. In de regel werd het beeld 's avonds door de ene parochie aan de volgende overgedragen. Na de overdracht werd het beeld in processie naar de parochiekerk gevoerd, waar het beeld temidden van bloemen en andere versieringen geïnstalleerd werd, waarna één van de paters predikte. Na de preek begon de nachtelijke aanbidding van het Heilig Sacrament. Tijdens de aanbidding kon er bij de Montfortanen gebiecht worden. De aanbidding duurde oorspronkelijk tot middernacht maar na enige tijd liet men haar doorlopen tot wanneer in de vroege ochtend de eerste mis opgedragen werd. In Kanne was de eerste leesmis om 5 uur, vervolgens werden er gezongen missen opgedragen om 6 en 8 uur en de hoogmis om 9 uur 30. De vroegste missen waren bedoeld om de arbeiders de gelegenheid te geven de mis bij te wonen voordat zij naar hun werk trokken. Voor de hoogmis van 9 uur 30 werden in het bijzonder de zieken en bejaarden uitgenodigd. In gewone omstandigheden konden die nog moeilijk naar de kerk gaan, maar voor deze gelegenheid werden zij met auto's aan huis afgehaald en naar de kerk gevoerd. Voor de mis kregen zij de gelegenheid om te biechten en na de mis kregen zij individueel de zegen met het Heilig Sacrament. Om 19 uur 30 begon de tweede dag met een kaarsenprocessie, die gedeeltelijk in het donker plaatsvond. Na de kaarsenprocessie was er weer nachtelijke aanbidding en gelegenheid tot biechten. Donderdag 3 mei was de feestdag van Onze-Heer-Hemelvaart. Die dag was er een leesmis om 6 uur 30, gezongen missen om 7 uur 30 en om 9

uur en hoogmis om 10 uur. Na de middag werden de scholen bezocht met het beeld en aan Onze-Lieve-Vrouw toegewijd. Daarna werd er in de kerk plaats gemaakt voor de moeders met kleine kinderen, voor een kinderzegening. Voorts bestond het programma uit afzonderlijke geleide aanbiddingsuren voor mannen en voor vrouwen, een ziekenurtje, tochten met het beeld doorheen de straten van de parochie en boetpredicaties. Afgesloten werd met de plechtige toewijding van de parochie aan Onze-Lieve-Vrouw. Ondertussen was het avond geworden, en was het tijd om het beeld in processie naar de grens met de parochie Vroenhoven te dragen. Daar werd het door de pastoor, de kapelaans en de parochianen van Vroenhoven opgewacht. Na de plechtige overdracht met toespraken van de pastoors van Kanne en van Vroenhoven en van pater Vossen, werd het beeld in processie naar de parochiekerk van Vroenhoven gebracht<sup>9</sup>. Daar werd van donderdagavond 3 mei tot zaterdagavond 5 mei hetzelfde tweedaagse programma uitgerold.

Omdat de tocht als een gebeds- en boetetocht opgevat werd, was oorspronkelijk beslist dat de muziekverenigingen niet als zodanig in de stoeten en processies mochten meestappen. Wel werden de inwoners van de straten waar het beeld door zou trekken opgeroepen om hun huizen te bevelagen, een Mariabeeld voor het venster te zetten en de straten te versieren<sup>10</sup>.

Van bij de aanvang was de tocht een groot succes. Het verslag in Het Belang van Limburg van 6 mei over de dagen in Kanne getuigt zowel van het succes van het initiatief als van het enthousiasme van de verslaggever:

***De genadetocht der Maagd der Armen door Limburg – Een nooit gezien schouwspel te Kanne***

*Na de onvergetelijke ontvangst van het beeld der Maagd der Armen te Kanne ... is hare tocht een ware triomf geworden. Onafgebroken was er een grote toeloop van gelovigen naar de kerk, die, hoe ruim ze ook is, tijdens de geleide oefeningen gans vervuld was, ook gedurende de nachtaanbidding tot middernacht voorbij. Niettemin zijn er nog velen teruggekomen om nog een uur in aanbidding te komen doorbrengen, in gebed en zang. ... Heel de nacht door, en verder heel de dag, tot 's avonds half twaalf, schoof men aan bij de biechtstoelen, en was het niet dat de biechtvaders wat rust moesten nemen, het hadde nog de ganse nacht doorgeduurd. ...<sup>11</sup>*

---

<sup>9</sup> Het Belang van Limburg, april 1951.

<sup>10</sup> Het Belang van Limburg, april 1951.

<sup>11</sup> Het Belang van Limburg, 6 mei 1951.



Kapel Genoelselderen

Van vrijdagavond 11 mei tot zondagavond 13 mei was de tocht in Riemst. Pastoor Jorissen toonde zich in zijn parochiekroniek vooral ontroerd door de moeite die gedaan werd om ook de mensen die hun huis omwille van ziekte of ongemak nog zelden verlieten bij de zaak te betrekken: Om 9 uur 30 werd een mis gedaan voor de ouderlingen en zieken, die per auto naar de kerk gebracht werden. Voor de mis werd hun biecht gehoord en onder de mis gingen ze te communie. Op zondag 13 mei, Pinksterfeest, was er om 9 uur wederom een mis voor de zieken, die overgelukkig waren weer eens in de kerk geweest te zijn, de heilige mis gehoord te hebben, de heilige communie te hebben ontvangen en ... oude kennissen te hebben mogen weerzien die ze jaren niet meer gezien hadden <sup>12</sup>.

Een andere nieuwigheid was de kinderzegen in de kerk. Phil Bosmans schrijft daarover in juli 1951: *Als de moeders komen met hun baby's wordt het portaal van de kerk een garage voor kinderwagens. Dan klinkt in de beuken het zonderlinge gebed van die splinternieuwe zielen, het meerstemmig koor van hen die nog nooit gezondigd hebben en dus bij Onze-Lieve-Heer het meeste recht hebben om hun mond open te doen. Deze plechtigheid, samen met de scapulieroplegging die er gewoonlijk op volgt, is een film waard, maar ik heb geen tijd*<sup>13</sup>.

Nadat alle andere parochies in het dekenaat bezocht waren, was het beeld van 31 mei tot 3 juni in de parochie Vlijtingen. Op zondag 3 juni werd daar de tocht door het dekenaat afgerond met een plechtigheid in openlucht, waarin het dekenaat aan Onze-Lieve-Vrouw werd toegewijd. De bisschop werd vertegenwoordigd door de van Vlijtingen afkomstige vicaris-generaal monseigneur Simenon. Daarna werd het beeld naar de kapel van het zustersklooster in Vlijtingen gebracht, waar het nog een week lang vereerd kon worden. Op zondag 10 juni, om 18 uur, werd het door de jeugdorganisaties van Vlijtingen naar Lanaken gebracht. De jeugd van Vlijtingen werd op haar voettocht begeleid door een grote groep bedevaarders van het dekenaat Mechelen-aan-de-Maas die terugkeerden van Banneux. Zij stapten in Vlijtingen van de bus en legden de rest van het traject naar huis te voet af.



Kapel Membruggen

<sup>12</sup> Rijksarchief Hasselt, *Archief van de parochie Riemst. Overdracht 2000*, nr. 1.

<sup>13</sup> Ph. Bosmans, *Maasland en de Maagd der Armen, in O.L.V.-Banneux*, 1951, 5, p. 54-57.